

Das Latweefchu draugs.

1842. 26 Merz.

13ta lappa.

J a u n a s   f i n n a s.

Is Berlihnes. Jau daudsreis tikkam stahstijufchi pahre zilwekeem, kas zaur ohglu twaikeem apgihbe un aismigge, bet recti tik gaddahs, ka kur isdohdahs tahdus apgihbuschus zilwekus isglahbt un usmohdinaht. Zapahz ar jo seelaku preeku te faweem lassitajeem pahre tahdu glahbschenu fluddinajam. — 24ta Februar rihta agrumâ pulksten' 6 eeksch Berlihnes atradde diwus laulatus draugus, no kurreem wihrs bija 55 gaddus un seewa 47 gaddus wezzumâ, abbus no ohglu twaikeem apgihbuschus, un kâ schlitte, gluschi jau nomirruschus. Winnu dehs gan sinnaja, ka winni krahfni wehlu wakkarâ bija eekuhruschi, ta pehz laudis jau bailojahs, kad preeksch durrim klaudsinaja un ne tikke eekschâ. Bija winneem zaur lohgu ja=eekahpj, un tur istabâ wihrs jau bes wiffahm dsihwibas sihnehm us grihdes gulleja, un seewa itt kâ nu patt nomirdama krahze. Zuhlin dokters bija klahit un fahze ar winneem puhletees. Diwas reises laide winneem ahderi, berseja winnus weenâ gabbalâ pa wiffu meesu, winneem uhdeni lehje pahre galwu, un tã darbojahs jo prohjam, kamehr pulksten' 3 pehz pussdeenahs wihrs azzis atwehre un pa wiffam atdsihwojahs. Ar seewu wehl lihds wakkaram darbojahs, tad winna arri atdsihwojahs. Taggad abbi jau atkal spirgti un wesseli.

Is Leipziges, Wahzsemme. Schinnis deenâs te weesis no tablenes atnahzis, no Kreewu semmes, no Peterburges. Irr lohiti firms wihrs no 119 gaddem. Winsch schinni mallâ ne zik tahit no Freiburges=pilssehtas, kas pee Unstrut=uppes, irr dsimnis un jau sawâ 19ta gaddâ no Wahzsemmes aisgahjis, ilgu laiku daschâs semmês par atplehgu=kalleju strahdajis, kamehr pehz=laikâ nahze Kreewu semme un tur gallâ eeksch Peterburges atradde weetu Keisera plintu=fabrihki, kur winsch, kaut gan jau tik wezs, wehl ne fenn pilnâ spehktâ strahdaja. Laudis stahsta, ka Keisers wezziti preeksch pahri mehnescheem effoht lizzis atwest pilli un winnu jautajis, woi few ne kahdu schehlastibu isluhdsotees. Tad wezzajs teizis, taggad pehz 100 gaddeem wehl labprahit sawu tehwu=semmiti grihboht apmekleht, un luhf', Keisers winna luhgschenu paklaufija, winnam sagahdaja labbus rattus un winnam deme dokteri lihds, kam pa zekku labbi ja=peeluhfo, ka tam flahde pee wesselibas ne noteek. Eeksch Leipziges winsch preeksch 100 gaddeem bija ismahzijeos par kalleja=selli, un nu pehz tik ilgu laiku scho pilssehtu atkal dabbuja redseht. Râ winsch brishnojahs taggad tahs masas mah-

jas weetâ, fur to laif' bija dshwojis, atrast leelu brangu nammu, kas kâ leela pils isfkattahs, un kurrâ kohpmanneem sawi wadmallas kantori. Tê tikween pahri stundu kawejahs, jo ilgojahs, sawu tehwa=zeemu redseht. Wezzam eeksch Peterburges wehl dehs dshwo, kas arri jau 80 gaddus wezzumâ.

Is Weimares, Wahzsemmê. Weens no teem saldareem, kurreem nahkabs to meschu tanni walsti Kasten-nordheim apwalteht, wehlu wakkarâ nahze zeemâ un eegahje istabâ, fur labs pulks meitu kohpâ sehdeja wehrpdamu. "Zew es labprahst noschautu!" Tâ aplam sineedamees, winsch weenai fweeschai meitai usbrehze, un plinti wiinnai usgreesis wirsû, ischahwe. Bet par nelaimi winsch bija aismirsis, ka winsch plinti, kaut gan jau to paschu deenu meschâ us putni ischahwis, peedsehruschâ prahâ tof atkal bija peelahdejis. Meita noschauta kricte semmê ar sadraggatu galwu, saldats raudadams, brehfdams wiinnai metahs wirsû, bet noht bija noht. Wirsueeki nodewe wiinnu pee kriminal=teefas; bet ko gan ta wiss=bahrgaka kohdiba prett tahdeem grehkeem padarrihs, ja ne ar likumeem gruhcu kohdibu karram zilwekam nospreesch, kas drihstetohs ir tik no smeekleem draudeht zittu noschaut; jo teescham tas jau irr kohdams grehks, zittu ar tahdam draudehm ir tik baideht ween. — Schi meita bija fkaista, gohdiga, 21 gaddu wezzumâ un saweem nabbaga wezzakeem weenigs behrens.

Asia.

Zetturta sinna.

(Tahs ihfas sinnas par muhsu pasauli jeb semmi 57tais gabbals.)

Wehl par Sibiriu. Wissi sinn, ka Sibiria ta semme preeksch Kreewu walstibas, fur laundarritaji teek aiswesti. Schê tee dshwo pehz ta, kâ wiinnu grehti bijuschji. Slepawas, un tee, kas tahdus darbus darrijuschji, kas stepawibai lihdsas teek turreci, kehdes sehgti gruhcus darbus kalnds, woi arri zittur fur strahda. Zitti, kas naw tahdi laundarritaji, ihpachôs apzeemôs dshwesweetu dabbu. Teem semme ja=kohpj un jaseet sweijohht un meddiht. Schee, kaut nu gan kâ brihwâ dshwo, tad tomehr appaksch stipras waldischanas stahw. Kad to apdohma, zil dauds tur jau aisfuhriti, tad wajjadsetu dohmahht, ka tur tahdu tohti leels skaitis buhs; zaur pilssehteem, kas pee Sibirias rohbescheem, ifdeenas labs pulks tahdu us turreni teek zauri wests; bet wisseem scheem tur tahda gruhca dshwe, ka daudsi to ilgi ne warr isturreht un drihs nomirft. — Des teem ihsteneem Sibirias laudim un teem zeetumneekem, kas tur aiswesti, tur arri labs pulks zittu zilweku. Schee dshwo gan drihs wissi pilssehtôs un irr wissu=wairak Kreewi. — Kad no Eiropas Kreewu semmes us Sibiriu eet, tad ja=kahpj pahre augsteem kalneem pahri. Tee irr tee Ural=kalni. Winni us Sibirias rohbescheem no paschas leddus=juhras lihds Rapsias=juhras 300 juhdsu garumâ steepjahs. Deenas=widdus pussê irr Altai=kalnu sarri, un arri labs gabbals no pascha Altai=kalnu strehka. Sibirias kalnds irr selts, platina (baltais selts), sudrabs, kappars, dselse un zittas tahdas leetas baggatigi. Arri dahrgus spihdoschus alminus tur atrohd. Krohnis, un arti daschi Kreewu leelkungi, kams chê semmesgabbali, kalnds leel strahdaht un leelu baggatibu no turren dabbu. — Tee wissu eelee eseri Sibiriâ irr tee, kurrens jau peeminnejis, prohti: Rapsias=juhra,

Uhrals un Baikals; un tahs leelafas straumes: Ob, Irtsch, Jenisei un Leena. — Pilsfehtri irr schee: Tobolff, tas leelafais, pee Ob, un Irtsch=straumes, kurras prohti schè saweenojahs. Tam irr 20,000 eedschwota-ju. Tomff, pee Ob=straumes, ar 10,000, Jeniseiff, pee Jenisei=straumes, ar 3500, Irkutff, ne tahlu no Baikal=esera, ar 15,000, un Nertschinff, ar 3600 pilsfehtra=laudim. Pee scha pehdeja leeli kalni, fur eelschâ pulks zeetumneeku strahda, un fur seltu un sudrabu iszehrt. Ochotff, juhtras pilsfehtrs pee weena Leel=Ozeana juhtras=lihuma, ko par Ochotffas juhru sauz, ar 2000 eedschwotajeem. Arri schè dauds zeetumneeku. Tee kalnds ne strahda, bet teem zitti grubtri krohna=darbi. Kaut gan Pehdès Pehgti un stipri apwakteti, tad tomehr daschi ispruht. Schahdi tad tur aplahrt blandahs, un luhko, woi ne warr kahdu reismanni aplaupiht. Jakutff, pee Leenas=straumes, ar 1200 laudim. Leela andele ar dahgahm kaschoku ahdahm. Schè tahds aufstums, ka arri paschâ waffaras widdâ affâs leddus. No wisseem Sibirias pilsfehtheem Olenff wissu=wairak seemelt. Schis pee paschas leddus=juhtras. Kas schè dschw, tee reds wissu zauru seemu, un wissu=wairak no Oktobera= lihds Dezembere=mehnescha, daudsreis nakts laifâ to leelu gaischumu pee debbes, kas kâ leela ugguns atspihdums, un ko meh par kahwejeem, pahweem, murgeem, baigeem nosauzam; un tur tas tà, ka schis gaischums lohti leels un seemeta=puffè pahw wissu debbesi, un ka zaur to gaischumu ugguns=stribpas lihds paschu debbes augschpuffi ar schnahlschanu un ruhlschanu schaujahs. — Ne weens no Sibirias pilsfehtheem leels sauzams. Daschi, kurrus ne peeminneht ne peeminnu, pa wissam masi. Zittâ ne 100 zilweku ne dschw. Tee nammi, kas tur irr, naw no almineem, kâ pee mums leelafds pilsfehtròs dauds tahdu, bet wissi no kohko, un daschòs seemeta=pilsfehtròs, wissu=wairak tannis, kas riht seemeta puffè, lohgdòs glahschu=weetà leddus eeliks. —

.....g.

Labs padohms dihli ar swim peewairoht.

Mem' tahdu wihtola sakni, kas uhdens=massâ audsis, un kam pulka masu spurru irr klah, nomasga to labbi tihri no semmehm, peeseen pee kahda meeta un tad eelaid tahdâ dihli, fur swim pa pilnam dschw. Pee schahs saknes tad swim bersesees un sawus ikrus tur islaidih. Rad tas nu notizzis, tad to meetu ar sakni atkal iswel; un eelez to tai dihli, fur gibbi swim audsinahr, bet tik pufs plaukstes dsikumâ ween; un tu pehz 14 deenahm jau redsefi labbu pulku masu swintiu.

P. — p—

Smeecklu stahsti.

1.

Dakters bij nospreedis, lai wahjsch zilweks wihnu ar uhdeni fajauktu dserr. Rad tas to dsirdeja, fazzija tas: Zâ es ne mas newarru dsert; bet woi es wihna newarretu papreekschu dsert, un tad uhdeni tuhlin wirfû? Dakteris to pahwe. Rad tas nu labbu dalku wihna bij eemauszis, un tam uhdeni demwe, tad tas fazzija: nu man wairs nestahpst.

Reganti fihfsts zilweks.

Rahds fihfsta's Entenderu semmè dewe sawai kasponei grahmatu nest us postu, kas kahdu pufs juhdsi no turrenes bij tablu. Tai deenâ lihje makrtigi. Nab-baga nleita, negribbedama tahdâ fiktâ wehstrainâ laikâ eet, fohlija puikam, kas turpat ohtrâ naminâ dsihwoja, 3 graschus, un pehz 8 graschus, ja tas to grahmatu aisnessifchoht. Kad tee tà dingejahs, wezzais paschu laiku skattijahs pa lohgu, un to dsirdeja; tas sauze meitu eefschâ un fazzija: Klaus', Lihf'! ja puika par to naudü ne nefs, tad dohd man tif dauds; es pats gån aisnessifchu. To naudü wezzais dabbuja, un grahmatu riktigi aisnessie! — Us winna kappakrustu gan tà warreja rakstih, kà tas bij rakstih's arr us weena tahda fihfsta: Sih-wais schè dufs; kas ne ko narw darrijis par welti. Un wehl tam fahp, ka tu pee krussta schè par welti lassie. —

Rahds Wahz'semneeks Fehniam sawas behdas fuhdseja; tadeht likke tas luhgshanas grahmatu farakstih, un apnehmehs pats aiseet pee sawa mihta wal-di-neeka, un tam to grahmatu nodoh. Preeksch fehnina nahzis, tas prassija: Augsts schehlign Fehninsch, woi mahki arr lassih? — Mahku gan, atbildeja Fehninsch. — Semneeks: Nu tad lassie jel scho grahmatu! — Fehninsch: Draugs, dohd' to man-nam siktehran! — Semneeks: Siktehran lai dohdoh? Nu laikam wis pats ne-mahk lassih. —

P. — p —

Sinna, zil naudas 24. Merz-mehn. deenâ 1842 eefsch Rihges makfaja par daschahm prezzehm.

Par	Makfaja:	Subr. nauda. Rb. R.	Par	Makfaja:	Subr. nauda. Rb. R.
1	puhru rudsu, 116 mahrziaus smaggu	1 75	1	pohdu (20 mahrzineem) wafku =	7 —
—	meeschu, 100 mahrzin. smaggu	1 25	—	tabaka = = = = =	— 65
—	kweeschu, 128 mahrzin. smaggu	3 —	—	fweefta = = = = =	2 70
—	ausu = = = = =	— 80	—	dseltes = = = = =	— 75
—	stenu = = = = =	1 60	—	linnu, frohna = = = = =	1 80
—	rupju rudsu = miltu = = =	1 70	—	brakka = = = = =	1 60
—	bihdeletu rudsu = miltu = =	2 50	—	kannepu = = = = =	1 —
—	bihdeletu kweeschu = miltu =	4 —	—	schkhtu appinu = = = = =	2 —
—	meeschu = putrainu = = =	1 90	—	neschkhtu jeb prezzes appinu	1 20
—	eefala = = = = =	1 20	—	muzzu filku, eglu muzzâ = =	7 50
—	linnu = sehklas = = = = =	2 50	—	— lasdu muzzâ = = =	7 75
—	kannepu = sehklas = = = = =	1 50	—	smalkas fahls = = = = =	4 —
1	wesumu seena, 30 pohdus smaggu	3 —	—	rupjas baltas fahls = = =	4 40
barrotu	wehrschu galku, pa pohdu =	1 20	—	wahti brandwihna, puffdegga =	9 —
			—	— diwdegga =	12 —

Lihds 24. Merz pee Rihges tre atnahkufchi 28 fuggi un aibbraukufchi 1.

Brihw drikkelt. No Wissemes General-gubbernementes puffes: Dr. C. E. Napiersty.